

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน
ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน
โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
Learning Management Based The Threefold Training
for the Learner Development in The Learning Area of Good Citizens
Culture and Life Style in The Society for Chumchonchum Phae School
Students Khon Kaen Province

พระครูวินัยธรนาครินทร์ รตนนาโค (มานาดี)¹

Phrakhuwinaithorn Nakkarin Rattananaco (Manadee)¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์²

Asst. Prof. Dr.Rachanee Jaroungsirawat²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี³

Asst. Prof. Dr.Vitthaya Thongdee³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : dodo_dodo2536@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนชุมชนชุมแพ จำนวน 70 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

¹ นักศึกษาปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹ Master of Arts Program in Teaching Social Studies student. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

^{2,3} Master of Arts Program in Teaching Social Studies teachers. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

* ได้รับบทความ: 7 มกราคม 2562; แก้ไขบทความ: 3 มีนาคม 2562; ตอบรับการตีพิมพ์: 15 มีนาคม 2562

Received: January 7, 2019; Revised: March 3, 2019 ; Accepted: March 15, 2019

ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สรุปได้ดังนี้ ด้านความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านค่านิยมความเชื่อ ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิต ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้เรียบเรียงสรุปข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ไว้ว่า ผู้สอนควรแนะนำแนวทางการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะของสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม โรงเรียน เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม ผู้สอนควรแนะนำแนวทางการปฏิบัติตนให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับหมู่คณะในสภาพสังคมที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อที่มีความหลากหลาย และผู้สอนควรที่จะแนะนำแนวทางให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยเคารพสิทธิของผู้อื่น ตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมได้ ด้วยความสงบสามัคคี

คำสำคัญ : 1. การจัดการเรียนรู้ 2. หลักไตรสิกขา 3. การพัฒนาผู้เรียน

ABSTRACT

The aims of this research were: to study the states of the learning management based on the Three fold Learning (tisikkhā) for the learner development in the learning area of civics, culture and living in society for Chumchon Chum Phae school students in KhonKaen; to study the suggestions and ways to develop the learning management based on the Threefold Learning that is suitable for the social contexts of the learners and teachers. The samples of this research included 70 students of Chumchon Chum Phae School. The statistics used in data analysis were: Frequency distribution, Mean and Standard Deviation. In cases in which differences were found at a statistically significant level, Scheffe's method of paired comparison was utilized. The obtained data were interpreted by the descriptive analysis.

The research results were as follows:

The mean score of the learning management based on the Threefold Learning (tisikkhā) for the learner development in the learning area of civics, culture and living in society for Chumchon Chum Phae school students in KhonKaen was rated at a high level. When considered in each aspect, the highest score can be seen in that of ‘Importance of being a good citizen’, followed by ‘Right, duty and freedom in living’, ‘Differences and diversity of cultures’ and ‘Value and faith’. All studied aspects were rated at the same level. The suggestions and ways to develop the learning management based on the Threefold Learning that is suitable for the social contexts of the learners and teachers are that the instructors should suggest guidelines for compliance with roles and duties as good members of the family, community, society, school, respecting laws and complying with rules and social regulations; the instructors should guide the practice that allows the students to be able to live with groups in a society with cultural differences, diverse beliefs and should suggest a way for students to live in a normal society by respecting the rights of others and being able to make decisions and solve problems that occur within society with peace and harmony.

Keywords : 1. Learning management 2. Threefold Training 3. Learner development

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ หรือตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลการพัฒนาทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้การออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพ และบริบทของผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนที่หลากหลายและการออกแบบวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้และการนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (1) มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต (3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย (4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง

ไทย และพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2551 : 1-3)

ทั้งนี้ การที่จะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมต้องเริ่มตั้งแต่เด็กสถาบันที่มีส่วนเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก ได้แก่ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เด็กเกี่ยวข้องและเริ่มเรียนรู้การดำรงชีวิต และได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ แต่เนื่องจากปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงครอบครัวทำให้ไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนลูกได้อย่างเพียงพอ การอบรมสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จึงตกเป็นของโรงเรียนโดยมีหลักสูตรบทเรียนวิธีการ และการประเมินผลอย่างมีระบบ จุดมุ่งหมายประการสำคัญของการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในประเทศใดก็ตาม ก็คือการสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนของชาติ ในอันที่จะดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพทั้งต่อส่วนตัวและส่วนรวม (สิริวรรณ ศรีพล, 2548 : 54)

ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จึงเป็นการจัดการเรียนรู้โดยมีจุดหมายเพื่อนำแนวทางไตรสิกขาซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา มาจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และสังคมโลก แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องทำหรือละเว้นการกระทำ ถ้าไม่ทำหรือละเว้นการกระทำ จะได้รับผลเสียโดยทางอ้อม เช่น ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือไม่คบค้าสมาคมด้วย ผู้กระทำกิจที่ควรทำจะได้นับการยกย่องสรรเสริญจากคนในสังคม โดยทั่วไปสิ่งที่ระบุงกิจที่ควรทำ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณี และพลเมืองที่ดีนั้นจะต้องมีหน้าที่ควรปฏิบัติ ตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ คำสั่งสอนของพ่อ แม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชั่วดีตามหลักจริยธรรม และหลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขยันขันแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ โดยที่เคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเอง และของผู้อื่นตระหนักรู้ถึงแนวทางการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยที่ไม่เบียดเบียนกันและการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ครูสังคมศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการสอน ให้ผู้เรียนได้รู้จักหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ โดยผู้เรียนจะต้องรู้จักพัฒนากระบวนการคิด การเรียนรู้ รู้จักการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ผู้สอนจะต้องนำวิธีการสอนเทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถจัดการเรียนรู้ให้

สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน จัดทำสื่อการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาสาระ รวมถึงวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินผลจากสภาพจริง ใช้วิธีการวัดและประเมินที่หลากหลายสอดคล้องครอบคลุมความรู้ทักษะความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การมีส่วนร่วมและการตอบสนองต่อการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูสังคมศึกษานำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและบทบาทหน้าที่ที่มนุษย์ทุกคนได้รับ รวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะทางกายภาพและสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบตัวเรา เป็นการเรียนรู้ที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุขหากเข้าใจในบทบาทหน้าที่ บริบททางสังคม ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ที่พบเห็น คือ การที่ผู้เรียนยังไม่ตระหนักถึงหน้าที่ของตน ทั้งในด้าน ความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยมความเชื่อและสิทธิหน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิต เพราะสภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทางผู้วิจัยจึงเห็นสมควรแก้ปัญหาโดยการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ในสังคม ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ และเสนอแนะแนวทาง ผ่านกระบวนการทางการเรียนการสอน ในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เพื่อจะส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ให้ผู้สอนและผู้เรียนได้ปรับใช้ให้เข้ากับบริบททางสังคม

3. สมมติฐานการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ในทุกระดับชั้นต่างกัน

4. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

4.1 โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้ข้อมูลพื้นฐานสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน

4.2 โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน ให้ผู้สอนและผู้เรียนได้ปรับใช้ให้เข้ากับบริบททางสังคม

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนชุมชนชุมแพ จำนวน 70 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศชาย จำนวน 34 คน (คิดเป็นร้อยละ 48.6) เพศหญิง จำนวน 36 คน (คิดเป็นร้อยละ 51.4) และจำแนกตามระดับชั้น จำนวน 70 คน (คิดเป็นร้อยละ 100) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 7.1) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 7.1) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน (คิดเป็นร้อยละ 14.3) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 คน (คิดเป็นร้อยละ 14.3) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.6) และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.6) ตามลำดับ

6.2 ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สรุปได้ดังนี้ ด้านความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านค่านิยมความเชื่อ ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านสิทธิหน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิต ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านไม่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า ผู้สอนควรแนะนำแนวทางการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะของสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม โรงเรียน เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม ผู้สอนควรแนะนำแนวทางการปฏิบัติตนให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับหมู่คณะในสภาพสังคมที่มีความแตกต่างทางด้าน

วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีความหลากหลาย และผู้สอนครุที่จะแนะนำแนวทางให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยเคารพสิทธิของผู้อื่น ตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมได้ ด้วยความสงบสาคคี

7. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ ดังนี้

7.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความสำคัญการเป็นพลเมืองดีมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด กระบวนการเรียนการสอน ตลอดทั้งหลักสูตรที่ใช้ในการสอน มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และผู้สอนมีกลวิธีทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ ซึ่งพิจารณา ดังนี้

7.1.1 ด้านความสำคัญการเป็นพลเมืองดี จากการศึกษาพบว่านักเรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคมและโรงเรียนโดยทำให้เกิดความรักและความสาคคีในหมู่คณะ รู้จักบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่ดี เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวรรณ ศรีพล (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาส พบว่าความคิดเห็นของครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาส จากการสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด คือ สภาพสังคมปัจจุบันที่มีปัญหาทางสังคมหลายประการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญในสถานศึกษา ส่วนความคิดเห็นอยู่ระดับมาก และความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มตัวอย่าง ได้จัดอันดับจำนวนตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางเป็นอันดับ 1 ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

7.1.2 ด้านความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า นักเรียนต้องมีความสำนึกในความเป็นไทย รักและหวงแหนในวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความเข้าใจในความแตกต่างด้านวัฒนธรรม และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่บุคคลอื่นได้โดยมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรม ในแต่ละภูมิภาคที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำราญ วงศ์คำพันธ์ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนโมตรจิตไทย - อเมริกันพบว่า คนที่เกิดกับตัวผู้เรียนคือผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านกาย ศีล จิตใจ และทางด้านปัญญา เป็นอย่างดีและผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน คือ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจเชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน ส่วนวัดในชุมชนได้ ศาสนทายาทเป็นกำลังส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องด้วยได้ดำเนินการตามหลักการ คือ มีความเห็นที่ถูกต้อง มีบรรยากาศและ

ปฏิสัมพันธ์ที่ดีและการประเมินในที่สุด

7.1.3 ด้านค่านิยมความเชื่อ จากการศึกษาพบว่านักเรียนต้องตัดสินใจแก้ปัญหาทางสังคมได้ด้วยตนเอง สามารถยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในสังคมได้ แยกแยะค่านิยมความเชื่อแบบดั้งเดิมกับค่านิยมสมัยใหม่ และประยุกต์ใช้หลักความเชื่อเข้ากับการดำเนินชีวิตได้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของชินธัญ จิตต์การุณย์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูดำเนินการค้นคว้าวางแผนการจัดการเรียนรู้มีการวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และความต้องการของผู้เรียนด้านการจัดการเรียนการสอนมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกิจกรรมกลุ่มสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย ด้านการใช้สื่อแหล่งเรียนสอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และด้านการวัดการประเมินผลการเรียนรู้ใช้วิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับการวัดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมทั้งประเมินความรู้กระบวนการคุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.1.4 ด้านสิทธิหน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิต จากการศึกษาพบว่า นักเรียนต้องรู้และเข้าใจในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่พึงจะได้รับ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้บนพื้นฐานสิทธิเสรีภาพที่ตนได้รับ แนะนำหรือช่วยเหลือบุคคลอื่นให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต สามารถปกป้องสิทธิของตนเมื่อถูกผู้อื่นล่วงละเมิดได้ เคารพในความเป็นส่วนตัว ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้หากพบเห็นการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพวัน สองสมุทร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สิทธิมนุษยชน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในช่วงชั้นที่ 3 พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนมี 3 หน่วย การเรียนรู้มีทั้งหมด 15 คาบ แบ่งออกเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี 1 หน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 คาบ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มี 1 หน่วยการเรียนรู้จำนวน 5 คาบ ชั้นปีที่ 3 มี 1 หน่วย การเรียนรู้ จำนวน 6 คาบ โดยมีจุดประสงค์ ให้นักเรียนได้รับความรู้ เรื่อง สิทธิมนุษยชน ทักษะการอภิปราย การทำงานร่วมกัน และเห็นคุณค่าและปกป้องสิทธิมนุษยชน ทั้งตนเองและผู้อื่น มีเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้แก่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง ความหมายของสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และสิทธิมนุษยชน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง สิทธิและเสรี ภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พุทธศักราช 2540 สิทธิเด็กและการคุ้มครองปกป้องสิทธิมนุษยชน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การมีส่วนร่วม คุ้มครองปกป้องสิทธิมนุษยชนของตน เองและผู้อื่น

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหาร ผู้สอน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี และยังเป็นการสร้างพลเมืองที่ดีให้สังคม

8.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ในวาระวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา เชื่อมโยง 3 เสาหลัก บ้าน วัด โรงเรียน ให้สัมพันธ์กัน อย่างสมดุล เป็นจุดเริ่มต้นของ

ชีวิต และเป็นหลักของการพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา ปฏิบัติกิจที่น่ารักให้ผู้อื่น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

8.2.1 ผู้สอนควรแนะนำแนวทางการปฏิบัติตามบทบาหน้าที่ในฐานะของสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน สังคม โรงเรียน เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม

8.2.2 ผู้สอนควรแนะนำแนวทางการปฏิบัติตนให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับหมู่คณะในสภาพ สังคมที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อที่มีความหลากหลาย และผู้สอนควรที่จะแนะนำแนวทาง ให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยเคารพสิทธิของผู้อื่น ตัดสินใจและแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นภายในสังคมได้ ด้วยความสงบสามัคคี

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาการนำหลักหลักธรรมอื่นๆ ในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการ จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนิน ชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

8.3.2 ควรศึกษาติดตามผลตอบรับหลังจากที่ได้นำหลักไตรสิกขามาพัฒนาผู้เรียน ในสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัด ขอนแก่น ในระยะยาว ว่ามีผลตอบรับที่ดีหรือไม่

8.3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกในด้านสิทธิมนุษยชน ของนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ เพื่อหา แนวทางในการพัฒนาผู้เรียน สร้างพลเมืองที่ดีให้สังคม

8.3.4 ควรมีการศึกษาผู้บริการและผู้สอน โดยใช้หลักไตรสิกขา หรือหลักธรรมด้านอื่นๆ เพื่อ วัดและประเมินผลในการพัฒนาสถานศึกษาด้วย

9. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ พัสดุภัณฑ์.

ชินธันย์ จิตต์การุณย์. (2550). **การศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนใน การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร- มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำราญ วงศ์คำพันธ์. (2556). **กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนโมตรียิตไทย – อเมริกัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

สิริวรรณ ศรีพหล. (2548). **การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลโลก สำหรับเยาวชนตามแนวพุทธธรรม**. นนทบุรี : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- _____. (2557). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยาย โอกาส. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อัมพวัน สองสมุทร. (2547). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง สิทธิมนุษยชน กลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม ในช่วงชั้นที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

10. คำขอบคุณ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์อันประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษาเนื้อหาระเบียบวิธีวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดให้กระจ่างจนสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายขอขอบคุณท่าน ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยทั้ง 5 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส อาจารย์ ดร. สาคร มหาหิงค์ อาจารย์ ดร.สมควร นามสีฐาน ศน.ดร.นิตยา หล้าพูนธีร์กุล และนายอร่ามแท้ ทองวรรณชาติ ที่ได้ตรวจสอบแนะนำแก้ไขจนได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี ผู้อำนวยการหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ป้องกันวิทยานิพนธ์ทุกท่านประกอบด้วย พระราชสุตาภรณ์, รองศาสตราจารย์ ดร. ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ กรรมการ พร้อมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำเสมอมาตลอดทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนชุมชนชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อนๆ นิสิตสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา หลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่คอยเป็นกำลังใจและให้คำปรึกษา ตลอดมา